

Ansvar for skade forårsaket av rein: om gjerdehold, objektivt ansvar og medvirkning

Av [professor dr. juris] Øyvind Ravna

Reindriftsloven pålegger reineiere et objektivt ansvar for skade rein forårsaker på jordbruksland. Ansvaret har røtter tilbake til 1883 og omtales av Reindriftslovutvalget som strengt og meget omfattende. Også bufeholdere har et objektivt ansvar for skade deres dyr forårsaker. I praksis kan imidlertid bufeholderes og reindriftsutøveres ansvar på dette området utarte seg nokså ulikt.

I 2007 fremmet Samerettsutvalget II forslag til endringer av reindriftsloven egnet til å utjevne disse forskjellene. Lovforslaget er ennå ikke framlagt for Stortinget. I en nylig avsagt høyesterettsdom om erstatning som følge av ulovlig beiting på innmark drøftes reineieres erstatningsansvar. Reindriftparten anførte at regelverket er diskriminerende. Høyesterett slutter seg i stor grad til disse anførselene, samtidig som retten anvender skadeserstatningslovens regler om medvirkning på en slik måte at ulikhetene i lovverket i betydelig grad reduseres. På bakgrunn av en gjennomgang av gjeldende rett drøftes dommen og de rettslige grepene Høyesterett tar. Det påpekes at vår øverste domstol har gått langt i å ta stilling til spørsmålet lovgiver har latt ligge i over 10 år.

Øyvind Ravna (f. 1961) er professor ved Det juridiske fakultet, UiT Norges arktiske universitet. Hans arbeidsfelt er bl.a. tingsrett og same- og urfolksrett. Han har utgitt bøkene *Rettsutgreiing og bruksordning i reindriftsområder* (2008) og *Finnmarksloven – og retten til jorden i Finnmark* (2013).

1 Innledning¹

1.1 Problemstilling og tema

¹ Takk til professor dr. juris Gunnar Eriksen for gjennomlesing og nyttige merknader.

Både reindriften og deler av bufeholdet er basert på at dyrene nytter utmarksbeite. For reindriftsutøvere er bruken basert på rett grunnet i alders tids bruk, uavhengig av hvem som eier grunnen, mens den for bufeholdere kan være basert på grunneier- eller allmenningsrett. Felles for begge grupper er at de har vokteplikt med et korresponderende objektivt ansvar for skade forårsaket av sine dyr.

[49] I praksis fortøner imidlertid dette objektive ansvaret seg ganske ulikt. Mens bufeholdere som regel går fri for ansvar om jordeieren ikke har ført opp gjerde til vern mot beitedyr, har reineiers objektive ansvar vært uavhengig av om grunneier har ført opp slikt gjerde. Siden slutten av 1990-tallet har det pågått en diskusjon om hvorvidt denne forskjellen i regelverk er usaklig, og dermed diskriminerende.² Noe av grunnen til ulikhetene er at gjeldende lovverk er basert på regler utviklet i siste halvdel av 1800-tallet, på en tid da den samiske reindriftnæringen ble sett på som en historisk etterlevning som sto i veien for jordbruket, og som burde avvikles over tid. Tidstypisk er uttalelsen til lappekommisjonen av 1897, avgitt i forbindelse med arbeid med en ny reindriftslov. Her het det:

«Saalenge Flytlappernes Næring nyder Lovgivningens Beskyttelse, har den følgelig Krav paa at bydes saadanne Vilkaar, at den kan bestaa. Men i og med dens Stilling som en historisk Overlevering, der i ikke ringe Grad virker som Hemske paa Udviklingen af bedre berettigede og formaalstjenligere Samfundsinteresser, er Grænserne for dens Krav givne. Og disse Grænser maa efter Forholdets Natur blive *vikende*.»³

Med bakgrunn i en tvist om erstatning for skade voldt av rein på dyrket mark i Tufsingdalen og Narjordet i Hedmark, avsa Høyesterett en dom om dette spørsmålet 9. mai 2018 (HR-2018-872-A). Saken reiste særlig spørsmål om ansvaret etter reindriftsloven har medført at reineierne utsettes for diskriminering sammenliknet med eiere av andre beitedyr, i strid med Grunnloven og internasjonale forpliktelser som skal sikre urfolks rettigheter. Den reiste også spørsmål om eventuell erstatning kunne nedsettes etter reglene i skadeserstatningsloven om skadelidtes medvirkning,⁴ fordi det ikke var satt opp gjerde mot innmarken.

Høyesterett anvender i saken regler som tidligere ikke er nyttet på dette området, og kommer på denne måten til et resultat som nok har overrasket en del av de som jobber med dette saksfeltet. En del av bildet er at Samerettsutvalget II for over 10 år siden, som del av utredningen av rettsforholdene i de samiske

² Kirsti strøm Bull, *Studier i reindriftsrett*, Oslo 1997 s. 104–124, NOU 2001: 35 *Forslag til endringer i reindriftsloven* s. 182–184, Øyvind Ravna, «Ansvar for skade forårsaket av rein», *Lov og Rett*, 2007 s. 171–184 og NOU 2007: 13 *Den nye sameretten* s. 798–816.

³ Indstilling fra den ved Stortingets Beslutning af 27de Juli 1897 [...] nedsatte Kommission, der har havt at tage under Overveielse, hvilke Lovregler m. v. vedkommende Lappevæsendet der bliver at istandbringe [...], Kristiania 1904 s. 196 (uthevet av kommisjonen).

⁴ Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven) § 5-1.

områdene sør for Finnmark, fremmet et lovforslag som om det var vedtatt,⁵ ville ha innebåret at tvisten som ble behandlet av Høyesterett, neppe hadde kommet opp for domstolene.

[50] I denne artikkelen drøftes reglene om erstatning for skade forårsaket av rein i lys av Høyesteretts dom, herunder om reglene er diskriminerende. Det settes særlig søkelys på om de rettslige grep Høyesterett tar, bidrar til å endre gjeldende rett på området, herunder til å utlikne forskjellene i erstatningsansvar for beiteskade forårsaket av rein og andre beitedyr.

1.2. Forslag om regler som likestiller det objektive ansvaret for rein- og bufeeiere

Bestemmelsene om reineiers ansvar for beiteskader ble ikke behandlet da reindriftsloven ble revidert tidlig på 2000-tallet. Dette skyldes imidlertid ikke at det ikke var behov for å se på reglene; Reindriftslovutvalget uttalte at «[d]et erstatningsansvar som reindriftsloven av 1978 oppstiller, er strengt og meget omfattende».⁶ Grunnen til at lovutvalget likevel ikke fremmet forslag til endringer, var at dets mandat var avgrenset til å gjennomgå reindriftsloven med sikte på endringer i reglene om styringen og forvaltningen av reindriften, herunder de interne forhold i reindriften og den enkelte reineiers rettsstilling.⁷

I reindriftsloven av 2007 ble derfor reglene videreført uten endringer, inntatt som § 67.⁸ Bestemmelsens to første ledd lyder slik:

«§ 67. Objektivt og felles ansvar

Med de unntak som er fastsatt i denne lov, er eier av rein ansvarlig for skade reinen volder uten hensyn til skyld.

For skade som voldes av rein i reinbeitedistrikt, er samtlige reineiere som utøver reindrift i distriktet ansvarlige en for alle og alle for en. Er slik skade voldt utenfor reinbeitedistrikt av rein som må antas å tilhøre reineiere som utøver reindrift i nærliggende distrikt, er de reineiere som utøver reindrift i vedkommende distrikt på samme måte solidarisk ansvarlige overfor skadelidte. Kongen kan avgrense det område utenfor bestemt reinbeitedistrikt hvor slikt solidarisk ansvar skal gjelde.»

Spørsmålet om lovendring ble løftet over til Samerettsutvalget II, som gjennom sitt mandat også vurderte reglene om reineiers erstatningsansvar for beiteskader.⁹ Som alt nevnt fremmet utvalget forslag til

⁵ Det gjenoppnevnte Samerettsutvalg, oppnevnt ved kgl. res. 1. juli 2001, i NOU 2007: 13 Den nye sameretten s. 54.

⁶ NOU 2001: 35 s. 183.

⁷ NOU 2001: 35 s. 19.

⁸ Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven).

⁹ NOU 2007: 13 s. 140. Mandatet ble utdypet i et brev fra Justisdepartementet til Landbruksdepartementet av 16. juli 2002.

lovendringer på dette området, med den hensikt å likestille det objektive skadeansvaret forvoldt av bufeholderes og reineieres beitedyr. Det ble framsatt som nytt siste ledd i reindriftsloven § 67:

[51] «Ved utmålingen av erstatningen får reglene i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning §§ 4-1 (erstatningsutmålingen), 5-1 (den skadelidtes medvirkning) og 5-2 (lemping av erstatningsansvar) anvendelse.»¹⁰

Til reindriftsloven § 69, som omhandler gjerder til støtte for reineierens driveplikt og sikring mot erstatningsansvar, herunder regler om gjerdeskjønn,¹¹ ble det foreslått et nytt annet ledd:

«Ved nydyrking eller liknende tiltak i utmark der det er reinbeiterett, er reineierne fritatt for det objektive ansvaret etter § 67 i loven her dersom områdene ikke er omgitt av gjerde som freder effektivt for rein.»

Som begrunnelse for forslagene viste Samerettsutvalget til at reineiernes beitearealer kan bli innskrenket ved nydyrking uten at det ytes erstatning til reineierne. Utvalget pekte også på at reineierne samtidig kan bli objektivt ansvarlige for de skadene reinen i ettertid volder ved å beite på de områdene som inntil nylig var lovlig beiteareal: «Dette gjelder også dersom eieren av disse arealene ikke iverksetter gjerdehold eller andre tiltak for å begrense skadene. Samtidig har det inntil nå vært vanskelig for reineierne å få gehør for anførsler om at manglende gjerdehold kan anses som *erstatningsreduserende medvirkning*.»¹²

Ifølge Samerettsutvalget fremstår dette som urimelig. Utvalget påpekte også at dette ikke synes å samsvare med de prinsipper som gjelder for skade påført av andre beitedyr. For å synliggjøre dette ble det vist til RG 1981 s. 592 (Frostating), der bufeholders ansvar ble redusert fordi grunneier ikke hadde overholdt gjerdeplikt mellom egen innmark og utmark. På utmarka forelå det beiterett for bufeholderen.

I RG 1981 s. 592 hadde A ikke vedlikeholdt et gjerde mellom egen innmark og utmark. Dette medførte at sauene til B kom inn på innmarka. A ble ved gjerdeskjønn pålagt vedlikehold av gjerdet. Skjønnet ble opphevet av herredsretten. Lagmannsretten stadfestet skjønnet da bruksrettsområde måtte likestilles med naboeiendom etter grannegjerdelova (5. mai 1961), og uttalte at man i nevnte lov § 11 har ment å ta hensyn til tilfeller der eiendomsrett og bruksrett ikke er på samme hånd. Etter regelen kan beiterettshavere «kreve eller forpliktes til gjerdehold ved siden av grunneieren for den del av eiendommen som beiteretten gjelder». Lagmannsretten forutsatte at regelen også skulle gjelde der innmarkseieren var grunneier i beiterettsområdet.

¹⁰ NOU 2007: 13 s. 54.

¹¹ Nærmere om reglene i Øyvind Ravna, «Gjerdehold til støtte for reineiers driveplikt etter reindriftsloven § 26 tredje ledd», *Kart og Plan*, 2/2007 s. 88–100.

¹² NOU 2007: 13 s. 809 (min utheving).

[52] Samerettsutvalget II påpekte etter dette at foruten «å være i disharmoni med det som gjelder for andre beitedyr og de generelle prinsippene om medvirkning og lemping slik de er uttrykt i skadeserstatningsloven §§ 5-1 og 5-2, synes dagens situasjon hvor manglende gjerdehold ikke fører til begrensninger i reineiernes objektive ansvar, heller ikke å harmonere med erstatningsrettens prinsipper om aksept av risiko».¹³

I skrivende stund, over 10 år etter at forslagene ble fremmet, er de ikke behandlet av departement og regjering i form av at det er framlagt noen lovproposisjon. Nylig har FNs menneskerettskomite rettet kritikk mot Norge for ikke å følge opp denne utredningen, herunder etablert et sterkere rettsvern for samisk reindrift.¹⁴

Før vi går inn på høyesterettsdommen av 9. mai 2018, er det hensiktsmessig å se nærmere på hva som var gjeldende rett før dommen falt. For å få et dekkende innblikk i den er det også nyttig å se på bakgrunnen for dagens regelverk.

2 Reglene om ansvar for beiteskader forvoldt av bufe og rein, og deres bakgrunn¹⁵

2.1 Ansvar for beiteskade forårsaket av bufe og den delte gjerdeplikten

Når man skal se på bakgrunnen for det regelverk som omfatter bufeholdere, er det naturlig å starte med lov 16. mai 1860 om Jords Fredning. I denne ble husdyrholder gjort objektivt ansvarlig for den skade husdyr forårsaket på naboeiendom. Samtidig fastsatte loven at nabo kunne kreve av nabo å delta i gjerdeholdet over innmark og mellom innmark og utmark, jf. § 1. Regelen gjaldt uavhengig av husdyransvaret og er omtalt som *gjerdeholdstvang*.¹⁶ Dette lettet bufeholders vokteplikt, samtidig som det kunne føre til redusert erstatningsansvar der jordeier forsømte sin del av gjerdeholdet, jf. § 24 bokstav c.

Det objektive ansvar som eier hadde for å vokte sine dyr etter 1860-lova, også kalt *vokteplikten*, ble videreført i lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål (beiteloven) §§ 6 og 7. Regelen om

¹³ NOU 2007: 13 s. 809.

¹⁴ United Nations, International Covenant on Civil and Political Rights, Human Rights Committee, Concluding observations on the seventh periodic report of Norway, CCPR/c/NOR/CO/, 25. april 2018, avsnitt 36 (d) og (e).

¹⁵ Innholdet i kapittel 3 er i betydelig grad basert på fremstillingen i Øyvind Ravna, «Ansvar for skade forårsaket av rein», *Lov og Rett*, 2007 s. 171–184.

¹⁶ I Ot.prp. nr. 16 (1959) *Om lov om grannegjerde* uttales det at «ålmenn gjerdeholdstvang og 1/2-deling av kostnadene [var] hovudregel». Unntaket for gjerdeplikt ble gitt i gjerdeloven av 1860 § 3. At den ene nabo var jorddyrker mens den andre var dyreholder, fritok ikke førstnevnte for gjerdeplikt.

gjerdeholdstvang ble imidlertid fjernet. I lov 5. mai 1961 [53] om grannegjerde (grannegjerdelova) § 7 ble i stedet *gjerdeplikt* gjort betinget av *nytte* for de tilstøtende eiendommer.¹⁷ Regelen innebærer at om eiendommene samlet har større nytte enn kostnad av gjerdet, kan nabo kreve gjerdehold av nabo. Dette endres ikke av at den ene eiendom kun har begrenset nytte, mens den andre har stor nytte. Der gjerdeplikt foreligger, skal hver nabo holde en halvpart av gjerdet. Dersom det er urimelig, kan kostnadene til gjerdehold deles etter skjønn, jf. grannegjerdelova § 8 første ledd.

Gjerdehold kan også kreves mellom bruksrettshaver (f.eks. beiterettshaver) og grunneier, jf. grannegjerdelova § 11 første ledd. Der slik gjerdeplikt foreligger, skal kostnadene deles mellom dem som har nytte av gjerdet. Mislighold av gjerdeplikt kan betraktes som medvirkning til skade og dermed lede til reduksjon eller bortfall av erstatning, jf. beiteloven § 7 annet ledd. Se også RG 1981 s. 592 (som er drøftet ovenfor).

Vilkåret om at begge parter skal ha nytte av gjerdet før gjerdeplikt foreligger, holdt opp mot det objektive erstatningsansvaret i beiteloven, kunne formodentlig lede til økt ansvar for bufeholderen. Med henvisning til forarbeidene har Axel Hærem påpekt at «[d]et har neppe vært meningen med den nye gjerdeloven at det ikke skulle være noen gjerdeplikt eller at *B* [dyreholderen] skulle være alene om gjerdeholdet i et slikt tilfelle».¹⁸ Han viser videre til at husdyransvaret var uten betydning for gjerdeplikten etter tidligere lov, og at det ikke kan antas at man med de nye reglene har hatt til hensikt å gjøre noen forandring på dette punkt. Med henvisning til Sivillovbokutvalets tilrådning konkluderer han med at «man nærmest [har] ment å la stå åpent spørsmålet om hvor stor den relative nytte av gjerdet må antas å være for husdyreieren som følge av ansvarsreglene, men man har tydeligvis ikke ment at han skal ansees å ha hele nytten».¹⁹ En kan dessuten merke seg at Sivillovbokutvalet mente at nytten for jordbrukseiendom kunne ligge i at gjerdet hjalp til å holde beitedyr borte fra grannegrunn. Dette fikk lovgivers tilslutning.²⁰

¹⁷ Loven er deklarasjonslov (§ 1 første ledd), slik at avtale om gjerdehold går foran loven. «Serlege rettshøve» kan også tilsidesette regelen i § 7.

¹⁸ Axel Hærem, *Gjerdehold mellom naboer* (Oslo 1970) s. 66.

¹⁹ Hærem, *Gjerdehold mellom naboer* s. 68. Slik også Mons Sandnes Nygard, *Ting og rettar* (Bergen 1974) s. 160, som uttaler at det blir «for skjematisk å seia at heile nytta av gjerdeholdet ligg i at eigaren vert letta i tilsynet med dyra og slepp å koma i ansvar». Han viser til at flertallet i justiskomiteen (Innst. O. XIII (1960–61) s. 8) med henvisning til Rådsegn 1 *Om grannegjerde og om ansvar for visse slags husdyr* (1955) s. 20 hadde en slik grunnstilling: «Dei nytteverknader som skal leggjast til grunn for utlikninga, er så mange og av så ulikt slag, at det i sume tilfelle vert sers vanskeleg å finna eit brukeleg sams mål eller grunnlag for samanlikninga mellom dei. Dette kunne lett føra til at skjønnsavgjerdene kom til å gå på slump eller etter godtykke, og at like tilfelle fekk ulik avgjerd.»

²⁰ Se hhv. Rådsegn 1 s. 13, Ot.prp. nr. 16 (1959) s. 14 og Innst. O. XIII (1960–61).

[54] Rettspraksis peker samme veg. I Rt. 1965 s. 1277 (Tingelstad allmenning) stadfestet Høyesterett herredsrettens avgjørelse, hvor gjerdeholdet mellom eier av innmark som ikke holdt dyr, og tilstøtende allmenning som ble nyttet til beite, ble delt (s. 1279).

Nytten som er grunnlag for gjerdeplikten, er også drøftet i NOU 1980: 49 s. 19. Her regnes unngått skade på avling som nytte. En kan særlig merke seg uttalelsen om at «[å] sleppe bry og uhugnad med å gjere slikt ansvar [for skade av beitende bufe] gjeldande i grannehøve, må reknast for ein nytteverknad av økonomisk karakter».²¹

2.2. Reineiers ansvar for skade forårsaket av rein

Grunnlaget for dagens erstatningsregler for skade forårsaket av rein har sitt opphav i «felleslappeloven» fra 1883.²² I nevnte lov § 9 ble reineier pålagt vokteplikt og objektivt ansvar for skade forårsaket av rein. Ansvarer omfattet ikke bare det vi i dag betegner som innmark, men også utengsslåtter som var inngjerdet eller «år om annet» ble brukt til slått og framsto som slåtteland. Paragrafen etablerte også solidaransvar, hvor samtlige reineiere innen distriktet ble holdt ansvarlige for skaden.²³ Reineier kunne også stilles til ansvar der reinen lovlig kunne beite i utmark, hvis «Jordens Eier eller Bruger derved kommer til at savne fornødent Bete for sit Bofæ».

Noen regel om reduksjon i ansvar ved manglende gjerdehold ble ikke gjort gjeldende etter felleslappeloven, som endog bestemte at grunneiers fôrbehov i utmark kunne være avgjørende for reineiers ansvar. Ansvarer er derfor langt strengere enn for bufeholdere.

Ulikheten i husdyreiers og reineiers ansvar ble påpekt av to justitieråder i Högsta domstolen i Sverige under høringen av den felles svensk-norske loven. De uttalte at forslaget på beste måte hadde søkt å sørge for at de fastboende hadde krav på skadeserstatning, samtidig som det ikke på noen måte hadde søkt å lette samenes omhyggelige plikt til å vokte sine rein for å unngå ansvar for skade: «Idet Forslaget af Lapperne fordrer en nøiagtigere Bevogtning af deres Renner, end de under de givne Forudsætninger kunne overkomme, og paalægger den ene Lap at bøde for den anden, maaler det den Fastboendes og Nomadens Ret med ulige Maal og afviger saameget fra Lovgivningsprinciper, som i Sverige fra Alders Tid har været gjældende, at jeg for min Del vedblivende maa fraraade dets antagelse – trods de Forbedringer, som det efterhaanden har undergaaet.»²⁴

²¹ NOU 1980: 49 *Revisjon av gjerde- og beitelovgjevninga* (forslaget førte ikke til noen lovendring).

²² Lov 2. juni 1883 angående Lapperne i de forende Kongeriger Norge og Sverige, i kraft 1. januar 1884. De eldste reglene om ansvar for reinskade finner vi i Første codicill og Tillæg til Grendse-Tractaten imellem kongerigerne Norge og Sverrig Lapperne betreffende 2. okt. 1751 (Lappekodisillen).

²³ I § 6 ble det åpnet for distriktsinndeling, noe som var en forutsetning for å kunne gjøre fellesansvaret gjeldende.

²⁴ Oth. Prp. No 2 (1882) *Ang. Lov om Lapperne i de forenede Riger* s. 120.

[55] Felleslappeloven omfattet ikke Finnmark. Av *Utkast til Lov om rendriften*, utarbeidet av riksadvokat P. Kjerschow i 1922, framgår det at det på dette tidspunkt ikke eksisterte noen lovregler om reineiernes erstatningsansvar i Finnmark. Et av målene med ny reindriftslov ble dermed å regulere ansvaret for skade forårsaket av rein i fylket. Ved lov 12. mai 1933 nr. 3 om reindriften ble objektivt fellesansvar for reinskade innført i Finnmark. Reindriften fremtredende økonomiske betydning som næring i fylket førte likevel til at lovgivningen fikk en annen utforming her enn i det øvrige land når det gjaldt jordbrukets vern for reinskade.²⁵ Erstatningsreglene i felleslappeloven, som i hovedsak ble videreført, ble således ikke gjort gjeldende for reindriften i Finnmark. Loven ble utformet med *geografisk differensierte regler* for erstatning, hvor reindriftsutøvere i Finnmark ble stilt gunstigere enn reineiere i landet for øvrig.

Sør for Troms var de reindriftsberettigede som hovedregel objektivt ansvarlig for enhver reinskade på så vel innmark som utmark, jf. reindriftsloven av 1933 § 39 første ledd.²⁶ De samme reglene gjaldt i Troms, med unntak av ansvarsfrihet for skader på «havnegang» fram til 15. juni. Ansvaret ble gradvis utvidet fram til 7. juli. Etter denne dato gjaldt ingen ansvarsbegrensning. I *Finnmark* var reineierne kun erstatningspliktig for skade på åker og eng som var innhegnet med «gjerde som fredet mot rein», så sant områdene ikke lå innen en avstand av to kilometer fra jordbrukerens bopel (§ 41). I motsetning til i fylkene sør for Finnmark, hvor fritak for erstatningsansvar under flytting kun gjaldt flyttevei, var samene under flytting ikke ansvarlig for skade rein forårsaket på uinnhegnet åker, eng, slåtteland eller sætervoll som lå i nærheten av flyttevegen, med mindre skaden skyldtes forsett eller grov uaktsomhet, jf. § 41 annet ledd.

Foruten reindriftslovens differensierte erstatningsregler ble det i medhold av jordsalgsloven av 1902 tatt inn *ansvarsfrihetsklausuler* på jord som ble avhendet fra staten til private. Disse klausulene fastsatte et mindre tyngende ansvar for beiteskade på rydningsbruk.²⁷

[56]2.3 Gjeldende rett (frem til 9. mai 2018)

²⁵ I Utkast til Lov om rendriften s. 117–118 het det: «Den betydelige økonomiske interesse, som således knytter sig til rendriften, [...] må medføre, at lovgivningen *her* må anvende en nogen annen målestok ved vurderingen og bestemmelsen av denne næringsgrens forhold til jordbruksnæringen, dette så meget mere som denne siste står og må stå på et betydelig lavere trin av utvikling og betydning i dette fylket enn i rikets øvrige fylker.»

²⁶ Det ble gjort unntak for skade på slåtteland voldt i tiden utenfor vekstsesongen, og for skade på flyttveg, med mindre skaden var voldt ved at de uten nødvendighet hadde latt dyrene spre seg, jf. § 39 tredje ledd.

²⁷ I reglement av 7. juni 1902 ble det i § 1 (b) fastsatt at «[h]vis jorden ligger i nærheten av fjellfinners ferdselsveier, og den ikke holdes forsvarlig innhegnet, skal fjellfinnene være uten ansvar, om deres hjorder gjør skade derpå, [...]». Rettspraksis vedrørende disse reglene, holdt opp mot reindriftslovens bestemmelser, varierer, jf. Rt. 1955 s. 184, Rt. 1956 s. 441 og RG 1984 s. 524.

Under arbeidet som ledet fram til *reindriftsloven av 1978*, oppsto det uenighet om en rekke forhold, herunder reglene om erstatningsansvar.²⁸ Det endte med at reglene i 1933-loven på dette området i hovedsak ble videreført, samtidig som de geografisk differensierte erstatningsreglene ble fjernet. Etter 1978-loven er reineier pålagt *vokteplikt*, i loven kalt *driveplikt*, jf. reindriftsloven § 20 første ledd, hvor det heter at reinen skal til enhver tid være under forsvarlig kontroll på lovlig beite, men reglene om erstatningsansvar ble lovfestet i §§ 25–26. 1978-lovens regler er videreført uten endringer, og finnes i dag i reindriftsloven §§ 67 og 68.

I likhet med beiteloven § 7 statuerer reindriftsloven § 67 et objektivt ansvar for beiteskader. Det er gjort unntak fra det objektive ansvaret hvis skaden skjer under lovlig flytting eller på annet område hvor reinen lovlig kan oppholde seg, jf. § 68 første ledd. Men i motsetning til grunneier har ikke reineier rett til for egen regning å føre opp gjerde etter grannegjerdelova § 6. Reineier kan heller ikke kreve gjerdehold av grunneier slik bufeholder kan i medhold av samme lov § 11, da reindriftsloven § 69 (tidl. § 26 tredje og fjerde ledd) er antatt å uttrykke «serlege rettshøve» som går foran grannegjerdelova, jf. dens § 1.²⁹ Reindriftsloven har heller ikke en bestemmelse tilsvarende beiteloven § 7 annet ledd, hvoretter skadeansvaret kan bli redusert eller falle bort hvis skadelidte forsømmer sin gjerdeplikt eller annet.

Reineiere kan således verken kreve gjerdehold av grunneier eller for egen kostnad føre opp gjerde slik nabo kan mot nabo. Reindriftslovens gjerdeholdsregler, som er gitt i reindriftsloven § 69 første ledd, innebærer i stedet at reineier i mangel av minnelig overenskomst kan *få avgjort ved jordskifteretten* om han/hun har adgang til å føre opp gjerde til støtte for sin driveplikt. Det alminnelige utgangspunktet mellom naboer eller mellom bruksrettshaver og grunneier om at gjerdeholdet skal *deles likt* der gjerdeplikt foreligger, gjelder altså ikke. Reindriftsloven innebærer i stedet at dersom overenskomst ikke foreligger, må reineieren gå til jordskifteretten for å få kostnadene fordelt. Dette er byråkratisk og tungvint, og neppe tilpasset samisk perspektiv, kultur og tenkesett. [57] Trolig er dette også årsaken til at reglene er lite anvendt.³⁰ Reglene ble uten endringer videreført i reindriftsloven av 2007.

Rettspraksis har så langt vist at fravær av tiltak fra grunneiers side for å redusere skaderisiko, slik som inngjerding, ikke har fått betydning for erstatningsansvaret. Praksis viser også at reglene om skadelidtes

²⁸ I Innst. fra Reindriftslovkomitéen framlagt i 1966 ble det bl.a. foreslått å redusere det solidariske erstatningsansvaret. Det ble også foreslått at skade på innmark og kulturbeite ikke skulle være gjenstand for erstatningsansvar «dersom innmarken eller kulturbeitet ikke er inngjerdet slik at gjerdet freder for rein».

²⁹ Se Kirsti Strøm Bull, *Studier i reindriftsrett* (Oslo 1997) s. 111. Se også Bjarne Danielsen, *Gjerdeloven* (Oslo 1962) s. 11 som viser til lov om reindriften 12. mai 1933 og lov 29. mai 1953 om konvensjon mellom Norge og Finland av 18. mars 1952 om bygging og vedlikehold av reingjerder og andre tiltak for å hindre at rein kommer over grensen mellom de to riker. De forhold Danielsen her sikter til, er ikke slike grannegjerdelova regulerer.

³⁰ Øyvind Ravna, «Gjerdehold til støtte for reineiers driveplikt etter reindriftsloven § 26 tredje ledd», *Kart og Plan*, 2/2007 s. 88–100 på s. 96–97.

medvirkning, både etter de generelle reglene i skadeserstatningsloven og etter reindriftsloven er vurdert, men at domstolene ikke har funnet at det kunne lede til bortfall eller reduksjon av erstatningsansvaret, se Rt. 1967 s. 1265, Rt. 1975 s. 796, LF-2002-127 og LF-2016-27982.

3 Høyesteretts vurdering av om reglene er diskriminerende

3.1 Betydningen av at saken omhandler samisk reindrift

Gjennomgangen ovenfor viser at det er lett å være enig med Samerettsutvalget i at det er disharmoni mellom reglene som gjelder for beiteskade forårsaket av rein og av andre beitedyr. Etter å ha sett på reglene og praktiseringen av dem må det kunne anføres at det objektive ansvaret for samiske reineiere er strengere enn det tilsvarende ansvaret for bufeholdere.

I saken som Høyesterett avgjorde 9. mai 2018 (HR-2018-872), ble det fra reindriftsparten (Femund sijte) anført at reglene i reindriftsloven om reineiernes erstatningsansvar er i strid med Grunnloven § 98 om likebehandling og § 108 om vern av samiske rettigheter. Videre ble det anført at reglene også bryter med Norges internasjonale forpliktelser etter FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 26, FNs rasediskrimineringskonvensjon og ILO-konvensjonen nr. 169. Det ble også anført uriktig rettsanvendelse hos Frostating lagmannsrett, som med henvisning til tidligere rettspraksis hadde konkludert med at det ikke var etablert noen «generell plikt for grunneiere til å beskytte sin avling mot skade fra rein ved å sette opp gjerder [...] i norsk rett».

I det følgende skal jeg se på hvordan Høyesterett i den enstemmige dommen forholdt seg til disse forpliktelsene, samt andre rettskilder, for å ta stilling til om ansvarsordningen etter reindriftsloven har medført at reineierne er blitt utsatt for diskriminering sammenliknet med eiere av andre beitedyr. Betydningen av det objektive ansvaret står her sentralt.

Høyesterett tar utgangspunkt i vernet av samenes rettigheter som urfolk i Grunnloven og i folkeretten for å drøfte om reindriftsloven § 67 oppstiller et erstatningsrettslig **[58]** ansvar som medfører diskriminering av samiske reindriftsutøvere sammenliknet med eiere av andre beitedyr. Det vises til at ansvaret for eiere av andre beitedyr er regulert i beiteloven § 7, og at saken reiser spørsmål om medvirkning og lemping etter skadeserstatningsloven (avsnitt 35). Etter å ha gått gjennom grunnlovsbestemmelsene (§§ 98 og 108), ILO-konvensjon nr. 169 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter slås det fast at disse «innebærer at det ved spørsmålet om det foreligger diskriminering, må tas særlig hensyn til vernet av samisk kultur. Konkret innebærer dette at det ved den saklighets- og forholdsmessighetsvurderingen som skal foretas, må få betydning at saken omhandler samisk reindrift» (avsnitt 44). Det uttales også at Grunnloven § 108 ikke bare har selvstendig betydning

ved tolkingen av lover og sedvanerettsregler, men at den utgjør et selvstendig rettsgrunnlag der andre rettskilder ikke gir svar (avsnitt 39).

3.2 Det objektive ansvaret og anvendelsen av skadeserstatningsloven

Førstvoterende drøfter deretter det objektive ansvaret. Her påpekes det at hvis «spørsmålet om ansvar for skadene hadde vært vurdert etter beiteloven, ville eieren om man ser bort fra reduksjon eller bortfall av *ansvaret som følge av medvirkning eller lemping* vært erstatningsansvarlig på samme måte som etter reindriftsloven» (avsnitt 55, min utheving). Det konkluderes etter dette med at i denne saken «har derfor det objektive ansvaret etter reindriftsloven ikke ført til noen forskjellsbehandling som følge av dyreslag eller næring». Konklusjonen fremstår i første omgang som noe merkelig, sett i forhold til at manglende gjerdehold nettopp kunne betraktes som medvirkning, og dermed kunne begrense det objektive ansvaret.

Etter å ha vært innom solidaransvaret, som ikke er av interesse for denne artikkelens tema, kommer førstvoterende tilbake til begrensninger i ansvaret, med andre ord rammene for det objektive ansvaret (avsnitt 72 flg.). Her vises det på nytt til at beitelovens bestemmelser om medvirkning i § 7 annet ledd både inneholder en generell og en spesiell unntaksregel. Den sistnevnte «er *knyttet til en eventuell gjerdeplikt*» (avsnitt 76, min utheving). Videre vises det til at den tilsvarende regel i reindriftsloven § 67 ikke har bestemmelser om unntak fra erstatningsansvar: «Reindriftsloven har heller ingen henvisning til skadeserstatningsloven §§ 5-1 og 5-2 om henholdsvis medvirkning og lemping, og det har vært uklart i hvilken grad disse bestemmelsene kommer til anvendelse» (avsnitt 77). Deretter uttales det:

«Etter mitt syn er det ikke tvilsomt at erstatningsreglene i reindriftsloven må suppleres med de alminnelige bestemmelsene om medvirkning og lemping i skadeserstatningsloven. Disse bestemmelsene er utslag av alminnelige rettsprinsipper, som også gjør seg gjeldende der ansvarsgrunnlaget følger av særlovgivning» (avsnitt 78, min utheving).

[59] Her går førstvoterende – og Høyesterett – nye veier, idet skadeserstatningslovens regler om medvirkning og lemping tidligere i praksis er avvist å ha relevans i saker om reinskade. I Frostating lagmannsretts dom av 14. juni 2017 (LF-2016-27982), som dannet grunnlag for anken i saken Høyesterett her drøfter, ble det vist til at skadeserstatningsloven gjaldt i angjeldende sak. Men med henvisning til Rt. 1967 s. 1265 og LF-2002-127 ble det imidlertid lagt til grunn at det ikke var etablert noen «generell plikt for grunneiere til å beskytte sin avling mot skade fra rein ved å sette opp gjerder [...] i norsk rett». At grunneieren ikke har satt opp gjerder og beskyttet sin innmark, ble derfor *ikke* betraktet som medvirkning.

I Frostating lagmannsretts dom av 10. des. 2002 (LF-2002-127) fant lagmannsretten at manglende gjerdehold ikke var medvirkning fra skadelidtes side. Frostating jordskifteoverrett hadde i likhet med førsteinstansen pålagt

reineierne å erstatte beiteskade. Rettsanvendelsen ble anket til Frostating lagmannsrett. Om skadelidtes medvirkning uttalte lagmannsretten at jordskifteoverretten, bl.a. under henvisning til Rt. 1967 s. 1285, synes å ha lagt avgjørende vekt på at grunneierne ikke har gjerdeplikt etter reindriftsloven, og at det da ikke representerte erstatningsreducerende medvirkning å unnlate å sette opp gjerde. Lagmannsretten anså dette som korrekt rettsanvendelse og viste bl.a. til Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) s. 45, hvor det fremgikk at forslag om at inngjerding av innmark eller kulturbeite skulle være en forutsetning for å oppnå erstatning, ble vurdert, men ikke tatt med i reindriftsloven. Begjæring om tillatelse til å bringe anken inn for Høyesterett uavhengig av verdigrense ble avslått, jf. HR-2003-00307-1.

Høyesterett går altså opp nye rettslige veier her. Dette understrekes av at førstvoterende i samme avsnitt viser til den mye refererte avgjørelsen i Rt. 1967 s. 1265 samt en liknende sak inntatt i Rt. 1975 s. 796, som begge omtales som korte avgjørelser fra det tidligere kjæremålsutvalget som ikke er «til hinder for en slik forståelse» (som gjengitt ovenfor med referanse til avsnitt 78).

I Rt. 1967 s. 1265 unnlot en grunneier i Nord-Troms å ta imot et tilbud fra staten om bidrag til gjerde som kunne redusere en beitekonflikt mellom grunneier og reineier. Dette kunne ikke betraktes som «medvirkning» med påfølgende lemping av erstatningsansvar, jfr. medvirkningsbestemmelsen i daværende straffelovs ikrafttredelseslov § 25 annet ledd. Reindriftsloven av 1933 § 39 innebar at grunneiere i Troms ikke har noen alminnelig plikt til å holde gjerde for å beskytte seg mot skade ved rein. Kjæremålsutvalget fant at det ikke «er uriktig rettsanvendelse når herredsretten har lagt til grunn for avgjørelsen at ankemotpartenes avslag på tilbudet fra staten i 1965 ikke var et forhold som etter strl. ikrl. § 25, annet ledd, kunne føre til at reineierens erstatningsplikt falt bort eller at erstatningen for skaden kunne nedsettes» (§ 25 i lov om straffelovens ikrafttreden (22. mai 1902 nr. 11) ble erstattet av skadeserstatningsloven). I Rt. 1975 s. 796 var en reineier pålagt erstatning for reinskade påført et nyoppdyrket område i reinbeitedistrikt, som ikke var inngjerdet. Kjæremålsutvalget kunne «i likhet med de foregående instanser ikke finne at den omstendighet at det dreier seg om nyoppdyrket område av større omfang, gir grunnlag for en innskrenkende tolking slik at reindriftslovens objektive erstatningsregler ikke skulle få anvendelse».

Vedrørende spørsmålet om medvirkning viser førstvoterende til at skadeserstatningsloven § 5-1 nevner en rekke ulike forhold på skadelidtes side, som kan få betydning for erstatningsspørsmålet. Ut fra dette må det «foretas en helhetsvurdering» (avsnitt 80). Det påpekes videre at skadeserstatningsloven § 5-1 og beiteloven § 7 andre ledd begge har regler som innebærer at erstatningsansvaret kan reduseres eller falle bort dersom skadelidte på en eller annen måte har medvirket til skaden: «Her foreligger det således parallelle bestemmelser, som gir samme mulighet for ansvarsfritak, *uavhengig av dyreslag*» (avsnitt 81, min utheving).

Det sentrale i saken er betydningen av manglende gjerdehold. Til dette påpeker førstvoterende at beiteloven § 7 andre ledd har bestemmelser om redusert ansvar for eieren av husdyr ved skadelidtes

mislighold av gjerdeplikt. Dette unntaket (fra det objektive ansvaret) har ingen direkte parallell i skadeserstatningsloven:

«Unntaket er av særlig interesse fordi gjerdeplikt som vilkår for erstatning ved skade voldt av rein, tidligere var en forutsetning for ansvar i Finnmark, og fordi det har vært fremme flere ganger i forbindelse med revisjon av reindriftsloven. Femund sijte har anført at diskrimineringsvernet tilsier at et tilsvarende unntak må gjelde for reindriften. Jeg skal derfor gå noe nærmere inn på bestemmelsen» (avsnitt 82).

Førstvoterende vektlegger altså at spørsmålet ved flere anledninger har vært fremme i forbindelse med revisjon av reindriftsloven – uten å ha blitt endelig behandlet av lovgiver. Det går etter dette nærmere inn på beiteloven § 7 annet ledd, hvoretter det vises til grannegjerdelova § 7 om at nabo kan kreve gjerdehold av en annen nabo dersom gjerdet er til nytte for dem begge og den felles nytten for eiendommen er større enn kostnaden.

Med henvisning til Kirsti Strøm Bull, *Studier i reindriftsrett*, 1997 s. 112, påpeker førstvoterende at «[m]uligheten for å unngå beiteskade kan være en slik nytteverdi».³¹ Videre påpeker han at innehaveren av en beiterett må regnes som «granne», og i områder med beiterett kan derfor en reieneier som utgangspunkt påberope seg reglene i grannegjerdelova, jf. RG 1981 s. 592 (avsnitt 84). Det vises imidlertid til at det er gitt særregler om rett og plikt til gjerdehold etter reindriftsloven § 69, som er antatt å passe bedre. Etter reglene kan jordskifteretten treffe avgjørelse om gjerdehold dersom en reieneier ikke lykkes i å komme til enighet med grunneieren om gjerdehold. Førstvoterende konkluderer etter dette med at det må gjøres en helhetlig vurdering etter skadeserstatningsloven. Manglede gjerdehold er et moment som må medtas i vurderingen av om det foreligger medvirkning (avsnitt 108 og 109).

[61]3.3 Diskriminerende lovgivning

Når det gjelder spørsmålet om diskriminerende lovgivning påpeker førstvoterende at selv om de tidligere forarbeidene er skrevet i en tid hvor man hadde et annet syn på samiske interessers vern enn i dag, kan man ikke se bort fra at de faktiske forskjellene mellom reindrift og annet husdyrhold kan begrunne ulike regler om gjerdeplikt. Det er derfor ikke opplagt at fraværet av en bestemmelse i reindriftsloven som svarer til beiteloven § 7 andre ledd, innebærer en diskriminering. I lys av skadeserstatningsloven § 5-1 (2) om skadelidtes generelle plikt til å fjerne eller minske risikoen for skade er det dessuten et spørsmål om hvor stor forskjellen på dette punktet egentlig er (avsnitt 88). Førstvoterende påpeker likevel:

³¹ Slik også i Rådsegn 1 s. 13 og Ot.prp. nr. 16 (1959) s. 14.

«Oppsummert viser gjennomgangen av ansvarsreglene for skade voldt av rein, sammenliknet med de tilsvarende reglene for skade voldt av andre beitedyr, ulikheter i ansvarssubjekt, ansvarsform og muligheten for å fri seg fra ansvaret. Det kan derfor stilles spørsmål ved om reindriftsloven § 67 er i samsvar med Grunnloven § 108, § 98 og tilsvarende bestemmelser i internasjonale konvensjoner som SP og ILO nr. 169» (avsnitt 90).

Førstvoterende unnlater imidlertid å ta stilling til om reindriftsloven § 67 innebærer en diskriminering av samisk reindrift. Samtidig leser man mellom linjene at en slik oppfatning langt på vei er tilstede, hvorefter lovgivers inngripen etterlyses:

«De sentrale rettskildene er fra en tid forut for grunnlovfesting av vernet om samisk kultur og Høyesteretts avgjørelser i Selbudommen, Rt-2001-769 og Svartskogdommen, Rt-2001-1229, som har vært av stor betydning for utviklingen av sameretten. Denne saken illustrerer hvorfor det er behov for en snarlig revisjon av reindriftslovens regler om ansvar og erstatning. Jeg viser her til at det nå er gått mer enn ti år siden Samerettsutvalget avga sin utredning, og ved behandlingen av Norges 7. periodiske rapport om tiltak truffet for å gjennomføre og ivareta de rettigheter som er anerkjent i SP, jf. artikkel 40, rettet FNs menneskerettskomité [2]5. april 2018 kritikk mot Norge for manglende oppfølging av utredningen» (avsnitt 91).

Grunnen til at førstvoterende ikke finner å ta stilling til om reindriftsloven § 67 er diskriminerende, synes å ligge i at det er mulig å innfortolke skadeserstatningsreglene i anvendelsen av reindriftsloven: «Både skadeserstatningsloven § 5-1 og § 5-2 forutsetter en helhetlig vurdering av de ulike hensynene som kan tale for en nedsettelse eller bortfall av erstatningskravet. Det er ikke tilstrekkelig å alene vise til at erstatningen ikke er urimelig tyngende for skadevolder» (avsnitt 98). Det pekes etter dette særlig på at det [62] etter skadeserstatningsloven § 5-1 (2) kan foreligge medvirkning dersom en skadelidt har latt være «å fjerne eller minske risikoen for skade eller etter evne å begrense skaden».

Denne anvendelsen av skadeserstatningsloven innebærer at underinstansene, i første omgang Frostating jordskifteoverrett, har anvendt retten uriktig. Jordskifteoverretten har i behandlingen av spørsmålet om medvirkning og lemping lagt til grunn at reglene om dette ikke kommer til anvendelse, «med mindre erstatningssaken, eventuelt en serie erstatningssaker, har virket urimelig tyngende for reindriftsnæringen». Urimelig tyngende er ifølge jordskifteoverretten at erstatningsbeløpet «skulle være av en slik størrelse at det vil true med å knekke Reindriften» (avsnitt 97). Det var ikke tilfellet i denne saken.

I et ikke-diskrimineringsperspektiv er det lett å være enig med Høyesterett i at det foreligger ukorrekt rettsanvendelse i jordskifteoverretten. Betraktet i et retrospektivt perspektiv, jf. Frostating lagmannsretts

dom LF-2002-127 (som er gjennomgått i petitavsnitt ovenfor), har imidlertid jordskifteretten lagt seg på det som var gjeldende rettspraksis, og som Samerettsutvalget har foreslått endret gjennom sitt lovforslag.

Høyesterett kommer også til at Frostating lagmannsrett, ved å stadfeste jordskifteoverrettens rettsanvendelse, til tross for at jordskifteoverretten ikke viste til skadeserstatningsloven § 5-1 eller til kriteriene som følger av denne bestemmelsen, også hadde utøvd feil rettsanvendelse. Ifølge førstvoterende skulle lagmannsretten, med det ufullstendige grunnlaget som forelå gjennom jordskifteoverrettens avgjørelse, «ha opphevet jordskifteoverrettens avgjørelse, jf. [tvisteloven § 29-21](#) andre ledd bokstav c» (avsnitt 111).

Førstvoterende viser også til at *det samiske perspektivet*, som var påberopt av Femund sijte, ikke er vurdert. Videre viser han til at det ikke er tilstrekkelig å drøfte spørsmålet om generell gjerdeplikt; «gjerdehold er et moment i vurderingen av medvirkningsansvaret som må foretas overfor hver enkelt skadelidt, hvor blant annet eiendommens karakter og eventuell utvidelse av innmark senere år, herunder tidligere vansker med å holde rein ute og beliggenhet, er momenter av interesse» (avsnitt 109). I denne vurderingen bør også betydningen av forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part trekkes inn.³² Førstvoterende påpeker også (i samme avsnitt) at en eventuell plikt til å beskytte innmarken må ses i sammenheng med tidspunktet for reineiernes plikt til å drive reinen til annet årstidsbeite.

[63]4 Avslutning

Selv om Høyesterett valgte ikke å konkludere på om reindriftslovens erstatningsregler er diskriminerende, og selv om lovgiver etter over 10 år ikke har tatt stilling til Samerettsutvalgets lovforslag, skal det etter Høyesteretts dom av 9. mai 2018 bli vanskelig for grunneiere å påberope seg erstatning for reinskade om de ikke har ført opp gjerde som beskytter deres innmark. Dette vil i særlig grad gjelde i områder hvor beiteskader- og konflikter har vært et tema over tid, hvor det er foregått nydyrking i reindriftsområder, og hvor eiendommene ligger nært opp til reintrekk.

Høyesterett har i denne saken anvendt skadeserstatningslovens regler om medvirkning og lemping sammen med reindriftslovens regler om erstatning for reinskade. Dette har gjort at ansvarsreglene for erstatning for beiteskade er blitt langt mer like for reineiere og bufeholdere. Dommen er således et langt skritt i retning av å utlikne forskjellene i erstatningsansvar mellom bufeholdere og reineiere, og anvendt på en slik måte er det vanskelig å hevde at reindriftslovens regler på dette området er diskriminerende. Under hensyntagen til det samiske perspektivet, til Grunnloven §§ 98 og 108, har Høyesterett med

³² Etter forskriften kan inntil 80 prosent av kostnadene til denne type tiltak kreves dekket, jf. dens § 2 (HR-2018-872-A, avsnitt 109).

dommen på en diskret måte satt seg i lovgivers sted og endret normene for hvordan reindriftsloven § 67 skal anvendes. Dommen kan også ses i samme perspektiv som Selbu-dommen (Rt. 2001 s. 769), hvor Høyesterett gikk langt i å utjevne forskjellene mellom rein- og bufeeiere når det gjelder reglene om alders tids bruk.

Dommen av 9. mai 2018 innebærer ikke at lovgiver kan lene seg tilbake og la Samerettsutvalgets forslag bli liggende i departementets skuffer, noe også Høyesterett understreker i dommen (avsnitt 91). Rettsutviklingen, hvor reindriftssamers bruksretter er blitt likestilte med andre bruksrettigheter av privatrettslig karakter, samtidig som Norge er forpliktet til å ivareta samisk bruk, sedvaner og kultur, tilsier at lovforslaget må behandles uten unødig opphold.